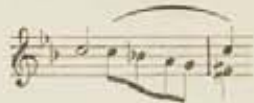

Neen, we zijn blij dat dit deel ook iets veel artistiekers brengt: de geniale overgang van solo-zegging in solo-zang bij de inzet van Zacharias' lofzang, en vooral de schitterende afwisseling van koor en zanger met kwarttoon verschil. Daar hebben we weer den musicus zooals we hem voor deze woorden nodig hebben. Slechts kleine vlekjes ontsieren deze aangrijpende bladzijden. Niet om te vitten maar om indien mogelijk, overtuigd te worden van de muzikale noodzakelijkheid, neem ik het voor mijn gevoel en voor mijn gehoor uit de toon vallend tierlantijntje van de alten in „ochtend-stand“ (uittreksel, bl. 51):

Als een gevierende halve hier beslist niet kon gemist worden, kwam toch juist deze gang eerst in de laatste plaats in aanmerking. Wat goed klinkt op het woord „schenken“ eind vorige regel, bederft hier in verkeerde consequentie de zaak, doordat „stond“ eindlettergreep is, te veel klem krijgt, en bovendien voor zang heel ongunstig is samengesteld.

Bij het tweede couplet — de drie verzen zijn samen wel wat lang — wordt de begeleiding gewijzigd.

Indrukwekkend wordt alternatief de lofzang voor-gezet tot de climax „De Zon des heils doet aan de kinnen staan“. Met genoegen hoorden we dit slot a-capella zingen. Een uitbarsting van al wat meewerkt, op zichzelf verdedigbaar, misten we gaarne.

Met eenige verwondering merkten we op dat de componist geen poging gedaan heeft om de hinderlijke melodieval bij „Een star in Jacob op doet gaan“ te maskeeren door de begeleidende instrumentatie de hoogte in te sturen. Ook weer consequentie, omdat nu eenmaal de begeleiding de melodie vasthoudt? Als deze regel als mislukking gevoeld was, zou de begeleiding in zijn geheel waarschijnlijk anders zijn uitgevallen. Voor een componist als Hubert Cuyper voeren immers vele, en bruikbare wegen naar Rome!

Het laatste vers valt weer op door de schrijfvorm, die het midden houdt tusschen spreek- en zangkoor: de op één hoogte gezongen koortoon.

Ook op deze wijze zijn effecten te bereiken, die in bepaalde omstandigheden treffend zijn. Over de toepassing in dit couplet kunnen we niet roemen. Ten eerste heeft de componist zich voornamelijk laten leiden door de beginregel en wel vooral door het woord „duister“, waardoor de kleur veel te donker wordt in verhouding tot de optimistische toon van het geheele vers; ten tweede is de overname van de bes een octaaf hooger tengevolge van de vele medeklinkers en de daardoor nog grotere stemdemping onvoldoende om weer te geven dat deez' zon 'n „helder“ licht verstrekt.

De becomponering van „Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne“ bleek weer een hoogtepunt, terwijl de combinatie met psalm 2, waarin een muzikale melodiewijziging van de laatste regel:

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XIV.

(Samenvatting.)

Wanneer we op het door ons ingestelde onderzoek een terugblik werpen en het tot hiertoe bereikte resultaat beknopt pogen saam te vatten, kunnen we het volgende vastleggen.

Reeds in de Mozaïsche wetgeving wordt ernstig rekening gehouden met de droeve mogelijkheid dat het door God verkoren en in bijzonderen zin beweldadigde Israël, als het eenigen tijd in het beloofde land zal hebben gewoond, zal beginnen af te vallen van zijn God. Als het zich dan niet door de herinnering aan deze waarschuwing, noch door vermanende stemmen die het later zullen bereiken, van dien doolweg zal laten terugbrengen, maar daarop zal voortgaan, zal het door het welverdiende Goddelijke gericht worden getroffen, dat het door een vijandelijke macht uit het beloofde land in ballingschap zal worden weggevoerd. Maar dat zal toch het einde niet zijn. Gods genadige ontferming en de trouw aan Zijn Verbond stelt nog de mogelijkheid in uitzicht dat het in ballingschap gevoerde Israël weder naar zijn land zal terugkeeren.

Deze Goddelijke openbaring kan geen betrekking hebben op gebeurtenissen, welke eerst tegen het einde der wereld zullen plaats vinden. Weliswaar gaat het daarbij over een toekomst, die op het oogenblik, waarop Mozes in des Heeren naam sprak, nog vrij ver verwijderd was; maar dat deze toekomst geheel of gedeeltelijk eerst in de nabijheid van den jongsten dag liggen zou, daarvan vertoont de tekst geen enkel spoor, daarvoor biedt de gegeven openbaring geen enkele aanwijzing. De meest natuurlijke opvatting is dan ook, dat de vervulling van de geuite bedreiging en de verwerkelijking van de in uitzicht gestelde mogelijkheid van herstel

voert tot een bij het onderwerp passend verheven en waardig slot van het tweede deel.

J. L. F.

De Kerstuitvoering van de Christelijke Oratorium-vereeniging te Utrecht.

Het wordt al meer gewoonte omstreeks kerstmis een uitvoering te geven van werken, die het kerstgebeuren vertolken. Ik denk aan de groote oratoria uit vroegeren, en ook uit den tegenwoordigen tijd en noem slechts Bach's Weihnachtsoratorium, dat weer gedirigeerd door Mengelberg, en Hubert Cuyper's Kerstoratorium, dat in het vorige nummer werd besproken. Vaker nog kiest men een aantal kleinere werken, om die tot één geheel samen te voegen als stof voor een uitvoering. De muziek-literatuur biedt ruime keus, maar het samenlezen, zoodat een goede eenheid ontstaat is geen gemakkelijk werk. De Christelijke Oratorium Vereeniging te Utrecht had ook haar keus gemaakt uit de kleinere werken, en het moet gezegd dat de eenheid niet enkel gezocht was in het feit, dat alle nummers in kerststemming waren, ook in muzikaal opzicht was naar eenheid gestreefd en met succes. Als inleiding werd gezongen Psalm 138:1 en 4 in een mooie vierstemmige bewerking van Anton van der Horst. Verder waren alle nummers uit de 16e en 17e eeuwse muziek-literatuur.

Het koor vertolkte werken van Praetorius, Bach, Schütz, Ferverage, en een tweetal door Anton van der Horst bewerkte oud-Hollandsche kerstliederen, de tenorsolist, Louis van Tulder, gelukkig weer hersteld, zong het bekende recitatief en aria uit de Messias: „Tröstet Zion!“ en „Alle Tale“, en een drietal oud-Hollandsche kerstliederen, terwijl de dirigent Anton van der Horst een viertal nummers ten gehore bracht op het mooie orgel van de Pieterskerk, werken van Praetorius, Arnolt Schlick, Bach en Louis Claude d'Aquin.

Michaël Praetorius, van wien een drietal nummers op het programma voorkwamen, n.l. twee tweestemmige koornummers: „Wie schön leuchtet der Morgenstern“ en „Gelobet seist du, Jesu Christ“ en de orgel solo: „Hymnus, O Lux beata trinitas“, leefde plm. 1600 en is het meest bekend door zijn bewerking van enkele kerstliederen, o.a. „Er is een roos ontsproten“ (komt voor in den bundel „Oude en nieuwe zangen“ van M. van Woensel Kooy, no. 72). We moeten het de Utrechtsche C. O. V. als een verdienste aanrekenen, dat ze een zeer goede vertolking gaf van zijn liederen, die zelfs niet voor de tweestemmige Inventionen van Bach behoeven onder te doen in de effectvolle manier waarop de beide stemmen worden aangewend. Praetorius heeft voor koor een reeks missen, motetten en een magnificat geschreven. Bekend is ook van hem een groot negendeelig verzamelwerk „Musae Sioniae“, dat niet minder dan 1244 gezangen, liederen, psalmen enz. bevat. Ook als schrijver is Praetorius zeer bekend; tusschen 1614 en

heeft plaats gevonden in de eerste gebeurtenis van dien aard, waarvan we in Israël's historie vernemen, d.w.z. in de wegvoering van de Tien Stammen naar Assur en van Juda naar Babel, en in den terugkeer der ballingen welke onder den Perzischen koning Kores of Cyrus heeft plaats gehad. De Goddelijke openbaring geeft ons niet den minsten grond te denken ook aan eene veel latere, na den hiervóór genoemden terugkeer volgende hernieuwde wegvoering, en eene thans nog niet plaats gehad hebbende, maar tegen het wereld einde te wachten wederkeer uit die hernieuwde ballingschap.

In de periode, welke onmiddellijk na de verovering en inbezitting van Kanaän volgt, vinden wij gedurende geruimen tijd op de bedreiging met ballingschap en de mogelijkheid van terugkeer zelfs niet gezinspeeld. In het tijdvak der Richteren begint weliswaar de afval zich reeds te vertoonen, en Gods ongenoegen wordt daarover in allerlei bezoeken openbaar, maar van de algeheele wegvoering in den vreemde is nog geen sprake. Door het optreden van Samuël, en later van David, wordt het volk weer tot den dienst des Heeren teruggebracht, en van het toekomstige oordeel en de mogelijkheid van herstel vernemen wij weer geen woord. Eerst bij Salomo in zijn gebed bij de inwijding van den tempel vinden we een weerklank op de openbaring in de wetgeving: Salomo bidt God, dat, wanneer de afval mocht gekomen zijn en het oordeel der ballingschap zijn volk mocht hebben getroffen, en het in het land der ballingschap tot verootmoediging mocht komen en tot den Almachtigen bidden, deze hen verhoore.

Eerst eenigen tijd na Salomo echter, wanneer de splitsing van het rijk in twee deelen: de Tien Stammen en Juda, al lang een feit geworden is, hooren wij de profeten Hosea en Amos eerst aan het rijk der Tien Stammen, en daarna ook aan Juda aankondigen, dat de Heere hen in ballingschap zal doen wegvoeren. De afval is dan tot zulk een hoogte geklommen, dat het oordeel der ballingschap onherroepelijk geworden is. Hosea, wiens alleetste optreden even vroeger valt dan dat van zijn overigen ouderen tijdgenoot Amos, maakt in

1628 gaf hij een theoretisch werk „Syntagma musicum“ uit, waarvan het eerste gedeelte een muziek-geschiedenis is, het tweede deel (organographia) geeft een verhandeling over de muziekinstrumenten, terwijl het derde deel de theorie der toonkunst behandelt. Dit werk is een der belangrijkste bronnen over de oude en middeleeuwsche muziek. Van zijn orgelcomposities zijn er slechts vier behouden, die voorkomen in „Stimmenbüchern“ van de Musae Sioniae. Deze orgelcomposities lijken me veel minder belangrijk dan zijn ander werk. Ook de uitstekende vertolking, die Anton van der Horst ervan gaf en de nauwkeurig afgewogen registratie konden mijn oordeel niet wijzen. Ook de orgelwerken van Schlick: „Choral, Maria zart von edler Art“ en van Louis Claude d'Aquin: „Noël“ behooren niet tot de belangrijkste voor orgel geschreven werken, de fijne registratie en accurate vertolking konden ook hier niet het gemis aan muzikale betekenis vergoeden. D'Aquin's Noël is een deel (No. 8) van zijn kerstmusiek voor orgel of piano, heruitgegeven door Alexander Guilmant in zijn Archives.

De mooie werken van Heinrich Schütz: „Canticum Simeonis (Lofzang van Simeon) voor vijfstemmig koor en drie solo-stemmen en van Ferverage: „Gloria in excelsis Deo“ een negenstemmig koor besloten deze uitvoering, die duidelijk bewees, dat de Utrechtsche C. O. V. onder leiding van den ernstigen kunstenaar Van der Horst met ijver en toewijding gewerkt heeft. Want vooral à capella zang eischt zeer veel. Het geven van een groot werk met orkestbegeleiding stelt zware eischen, maar de begeleiding kan hier en daar weer goed maken, wat minder nauwkeurig en steunen wat minder vast erin zit. Bij à capella zang valt elke afwijking op. We willen dan ook graag een enkele minder zuivere intonatie vergeven en de Utrechtsche C. O. V. dank brengen voor de uitstekende wijze waarop ze de werken tot ons bracht. Ook de tenorzanger gaf een uitstekende vertolking van zijn soli, vooral ook in Handel's recitatief en aria, die zoo uitmuntend door den dirigent op het orgel werden begeleid, dat het gemis van een orkest niet werd gevoeld.

Bussum.

D. STROO.

HET BOEK VAN DE WEEK

De Godsdienst van Israël.

De Godsdienst van Israël door Prof. Dr. B. D. Erdmans, Deel I. (N. V. Uitgeversmaatschappij De Wachttore, Huis ter Heide).

Prof. Erdmans is geen onbekende voor hen, die politiek op de hoogte zijn.

Hij behoort tot den Vrijheidshond en bracht het indertijd zelfs tot lid van de Tweede Kamer. Als verwoed voorstander van de openbare school trad hij menigmaal voor haar in het krijt, waarvan dikwijls debat met onze voormannen het gevolg was.

zijn aanvankelijke prediking nog een gunstige uitzondering voor Juda; daar is de afval nog niet zóó schrikkelijk, daarom vindt Juda nog genade en ontferming. Maar het duurt niet lang, of de toestand is in Juda ook al even ongunstig, en het oordeel bedreigt Juda evenzeer. Amos maakt geen onderscheid meer; en al predikt hij in hoofdzaak onder en tegen de Tien Stammen, toch gewaagt hij ook van een vuur, dat Jeruzalem's paleizen zal verteren. En straks vernemen wij in Hosea's prediking dezelfde klanken.

Tegenover deze oordeelsaankondiging staat echter bij beide profeten ook de Goddelijke belofte van heil. Hosea mag in zijn allereerste periode, waarin hij alleen nog maar van het gericht over de Tien Stammen gewaagt, aan deze ook alreeds, op conditie van bekeering, herstel van den gebroken band aan God en herkriging van ontferming toezeggen. Maar straks gaat de belofte van herstel door Amos en Hosea beide, gelijkelijk tot Juda en de Tien Stammen uit. Dan wordt weer terugkeer uit de ballingschap geprofeteerd, en hoe ver ook de krijsgeschiedenis Israëlieten mogen weggevoerd zijn ten gevolge van de zede der dagen, om de krijsgeschiedenis als slaven te verhandelen, hun wordt het uitzicht geopend op terugkeer naar hun land. Dat we bij de wegvoering te denken hebben aan de Assyrisch-Babylonische ballingschap, is hier aan geen den minsten twijfel onderhevig; althans de Assyriërs worden uitdrukkelijk als de vultrekkers van het Goddelijke gericht genoemd. En de terugkeer kan dus geen andere dan die uit deze ballingschap, onder Kores, wezen.

Naast de belofte van wederkeer uit de ballingschap staat echter, bij Amos, ook een toezegging van anderen aard, namelijk de belofte van de wederoprichting der vervallen hut van David en van de uitbreiding harer heerschappij over de heiden-volken; eene profetie die beslist een Messiaans karakter draagt en doelt op de heerschappij van Jezus Christus, welke, naar het woord van den engel Gabriël, de heerschappij is van zijn vader David. Wij zien hier deze beide profetieën, die van Israël's nationaal herstel en van de komst en de

En, verg
in den
n Kam
minst!

Des t
hebben,
letterkun
Leiden
mogen
worven.
Duitsche
hij 'n eig
van het
Oud Tes

Wie
boek lez
meldt
vakgen
logen
geschied
kennis
uit van
schappe
reeds e
het vrijz
zagen, r
en Prof

Eerd
volgens
onstaar
den god
andere
den god
Salomo
tot aan
Jahwist
voor de
in den
eeuw v

Er is
tische b
aan den
standpu
aansche
wordt v
(Elohist
Eerdma
den Per
schrijve
de moe
ontlede
vastge

Wie
den h
noodig
over h
over
Jahwist
die voo
die vo
onderde
verklaa

heersch
naast
eenig w

Dat
den we
feet Mi
gangers
Juda z
de kom
Assur
ning
gebann
der vac
stad, m
komst
een cer
volkere
beader
zal doe
dingen
beslissi
niet la
Het is
van Zi
versta
Messias
wiens
zegend
stelling
voorwa
geestel
leven
Van
geboor
bewoor
sias ve
over A
volk en
van C
hebben
wereld
andig
zal bre
anderd